

УДК 338.48

Білецька І.М.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту
Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету*

МОНІТОРИНГ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

MONITORING OF INTERNATIONAL TOURISM TRENDS

АНОТАЦІЯ

Досліджено динаміку міжнародного туристичного ринку. Визначено основні тенденції розвитку міжнародного туризму. Проаналізовано динаміку міжнародних туристичних потоків, доходів від міжнародного туризму у структурі світового ВВП. Проаналізовано темпи зростання туристичних витрат та структуру доходів від міжнародного туризму 1995–2015 рр. Запропоновано перелік Топ 10 країн-лідерів за обсягами генерованих міжнародним туризмом доходів. Визначено основні групи чинників, які стримують і/або стимулюють розвиток світового туристичного ринку.

Ключові слова: міжнародний туризм, індекс туристичної впевненості споживачів, індекс міжнародної туристичної конкурентоспроможності, VFR-туризм, туризм міста.

АННОТАЦИЯ

Исследована динамика международного туристского рынка. Определены основные тенденции развития международного туризма. Проанализирована динамика международных туристических потоков, доходов от международного туризма в структуре мирового ВВП. Проанализированы темпы роста туристических расходов и структура доходов от международного туризма 1995–2015 гг. Предложен перечень Топ 10 стран-лидеров по объемам генерируемых международным туризмом доходов. Определены основные группы факторов, которые сдерживают и/или стимулируют развитие мирового туристического рынка.

Ключевые слова: международный туризм, индекс туристической уверенности потребителей, индекс международной туристической конкурентоспособности, VFR-туризм, туризм города.

ANNOTATION

The dynamics of the international tourist market. The main trends of international tourism development. Analyzes the dynamics of international tourist flows, income from international tourism in the structure of world GDP. Analyzed the growth in tourist spending and the structure of income from international tourism 1995–2015. A list of the Top 10 leading countries by volumes generated by the international tourism income. Defined main groups of factors that hinder and/or stimulate the development of the world tourism market.

Keywords: international tourism, World Travel Confidence Index, Travel & Tourism Competitiveness Index, VFR-tourism, city tourism.

Постановка проблеми. «Незважаючи на глобальне сповільнення темпів економічного росту, диверсифікації кризових явищ, у тому числі зростання частки терористичних актів, цьогорічної кризи біженців унаслідок політично-військових конфліктів, сучасна індустрія туризму залишається однією з найдинамічніших темпів зростання галузей світового господарства...», – аргументовано стверджується у ITB WORLD TRAVEL TRENDS REPORT 2015/2016, що став підсумком проведення

23 World Travel Monitor Forum у м. Піза (Італія, 12 листопада 2015 р.) [1; 2]. Показовим в цьому контексті є той факт, що, незважаючи на сповільнення темпів зростання світового ВВП (після збільшення на 3,4% у 2014 р. відбулося скорочення темпів зростання світового ВВП до 3,1% у 2015 р.) [3], за підсумками 2015 р. частка міжнародного туризму у світовому ВВП зросла до 9%, що забезпечує 1/11 робочих місць, 30% світового експорту послуг. Зважаючи на оптимістичні прогнози експертів МФВ збільшення світового ВВП у 2016–2020 рр. з 3,2 у 2016 р. до 3,8% у 2020 р., можна припустити, що така сама тенденція буде й у туризмі. Аргументом на користь зазначеної тези може бути й те, що вперше за останні роки темпи зростання туризму перевищили темпи зростання інших галузей світової економіки. У структурі світового експорту туризм посідає 3-тє місце після нафтової та хімічної галузей, випереджаючи харчову промисловість та автомобілебудування (обсяги доходу від міжнародного туризму у 2015 р. становили 1,4 трлн дол. США, у тому числі 210 млрд дол. США надходжень від генерованого туризмом доходу від міжнародних пасажирських перевезень, тобто 4 млрд дол. США щоденно). Така позитивна динаміка туризму зумовлює вивчення особливостей міжнародного туризму та визначення тенденцій його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень у галузі міжнародного туризму висвітлені у працях багатьох українських (Г. Долматова, О. Ільїна, В. Квартальнов, В. Кифяк, О. Любінцева, М. Мальська, В. Худо, Н. Чоренька, І. Школа) та закордонних (Дж. Хендерсон, Дж. Кушнахан, Б. Річі, Ж. Сантан, Д. Гліссер, Дж. Гоодріч) учених та у періодичних виданнях провідних організацій у галузі туризму (UNWTO, WTTC, ITP, WTF, IATA).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукової літератури показав фрагментарність системного аналізу динаміки міжнародного туризму та тенденцій його розвитку. Але динамічність середовища розвитку глобального туристичного ринку перетворює дослідження у цій сфері у безперервний процес, що органічно доповнює результати попередніх досліджень. Така позиція визначила актуальність підготовки цієї статті.

Метою статті є систематизація досліджень щодо динаміки міжнародного туристичного ринку та на основі отриманих результатів визначення основних тенденцій розвитку міжнародного туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні 25 років обсяги світового туристичного потоку зросли від 277 млн осіб у 1980 р. до 1,184 млрд осіб у 2015 р. [4]. У середньому темпи зростання міжнародного туризму за останні 5 років становлять 3,5–4,5% щорічно. У 2016 р. прогнозується середнє зростання на 4%. При цьому найпотужніше зростатимуть туристичні потоки в Азіатсько-Тихоокеанському (4–5%) та Американському (4–5%) туристичних регіонах. Європейський туррегіон може розраховувати на зростання не більш ніж на 3,5–4,5%, прогнози по Близькому Сходу та Африці теж залишаються позитивними – +2% [5].

Таку тенденцію до зростання підтверджує й Індекс туристичної впевненості споживачів (*World Travel Confidence Index*). Після опитування респондентів на предмет туристичних планів на 2016 р. виявлено, що 42% опитаних планують витратити на туризм таку саму суму, як у минулому році, 30% – планують збільшити туристичні витрати, і лише 20% респондентів планують знизити рівень туристичних витрат у сімейному бюджеті. У цілому 55% опитаних дали позитивну відповідь щодо нейтрального впливу кризових економічних явищ на планування витрат на туристичні цілі [2].

Серед туристичних регіонів за підсумками 2015 р. найпотужнішим є Європейський (51%, 608 млн осіб), далі йдуть Азіатсько-Тихоокеанський (24%, 279 млн осіб), Американський (16%, 191 млн осіб), Близький Схід (4%, 53 млн осіб) та Африка (4%, 53 млн осіб). Європейський туррегіон і надалі залишається абсолютним лідером за обсягами міжнародного туризму. Порівняно з попереднім роком обсяги туристичних потоків збільшилися на 5% (+29 млн осіб). Центральна, Східна та Північна Європи прийняли на 6% більше туристів, ніж у попередньому році, Південна та Середземноморська Європи – на 5% більше туристів, приріст у Західній Європі становив 4% (в основному за допомогою зрілих туристичних дестинацій). За рівнем міжнародної конкурентоспроможності туризму регіон також займає лідерську позицію. За підсумками розрахунку Індексу міжнародної туристичної конкурентоспроможності ТТСІ (*The Travel & Tourism Competitiveness Index*) за 2015 р., 6-те місце топ 10 країн з найвищим рівнем показника займає Європейський туристичний ринку (див. табл. 1) [6]. Така позиція регіону пов'язана з колосальною кількістю історико-культурних пам'яток та високим рівнем їх збереженості, високим рівнем розвитку туристичної інфраструктури та інтеграційної відкритості у зв'язку з наявністю Шенгенської зони.

Таблиця 1

Топ 10 країн з найвищим рівнем міжнародної туристичної конкурентоспроможності, ТТСІ, 2015 р.

Місце	Країна	Значення ТТСІ
1	Іспанія	5,31
2	Франція	5,24
3	Німеччина	5,22
4	США	5,12
5	Сполучене Королівство	5,12
6	Швейцарія	4,99
7	Австралія	4,98
8	Італія	4,99
9	Японія	4,94
10	Канада	4,92

У цілому можна виділити такі характерні риси успішного розвитку міжнародного туризму у регіоні:

- історико-культурний потенціал та рівень його збереженості;
- проведення знакових культурних та спортивних подій, виставок і ярмарок;
- нерівномірність інвестицій у розвиток Т&Т сектора;
- тенденції до зміцнення економіки Північної та Центральної Європи та сповільнення в Південній та Східній Європі можуть негативно вплинути на Т&Т сектор останніх, навіть незважаючи на традиційно привабливий туристичний потенціал.

Другий за величиною Азіатсько-Тихоокеанський туррегіон за 25 років збільшився майже в шість разів, демонструючи найвищі середні темпи зростання. У 2015 р. приріст міжнародного туризму в Азіатсько-Тихоокеанському туррегіоні був на рівні 5% (+13 млн осіб). Лідерами також були Океанія (+7%) та Південно-Східна Азія (+5%), тоді як Південна та Північно-Східна Азії продемонстрували скорочення туристичних відвідувань на 4%. У структурі міжнародного виїзного туризму найбільшим експортером є Китай (30%) та Японія (15%), далі йдуть Південна Корея та Тайвань. Левову частку складають подорожі до Європи та Північної Америки (76% загальної кількості). Основними характерними рисами туристичного ринку регіону є:

- скорочення тривалості подорожі (у середньому 6 ночей, проти 8 – у 2007 р.), популяризація пляжного туризму та «туризму міст», спрямованість туристичного попиту на готелі класу «люкс» (у структурі бронювання: 45% – 4*/5* готелі, 30% – 1*/3*), зростання середніх витрат подорожі (з 195 до 275 євро/ніч). У 2016 р. прогнозується зростання міжнародного туризму в регіоні на 6,1% (в основному шляхом зростання туристів з Китаю). Одним з аргументів є регіональне значення *Travel Confidence Index*, відповідно до якого 70% респондентів планують подорожувати не менше ніж у попередньому році, а 27% опитаних планують збільшити туристичні витрати.

Міжнародні туристичні прибуття в Американському туррегіоні – третьому за величиною у структурі світового туристичного ринку – зросли у 2015 р. на 5% (+10 млн осіб). Зокрема, внаслідок зміцнення американської валюти, збільшення ВВП та зниження безробіття зросли обсяги виїзного туризму, що продуктивно вплинули та приріст туризму в Центральній Америці та на Карибах (+7%). Північна та Південна Америка за підсумками року продемонстрували приріст на рівні 4%. Майже 70% ринку регіону становить Північна Америка. США, які є одним із найбільших експортерів туристів у світі та першими в рейтингу за обсягами туристичних витрат (витрати одного туриста на подорож в середньому становлять 1 500 дол. США), є також потужним ринком рецептивного туризму. Туризм «вихідного дня» (в основному пляжний, круїзний та «туризм міста») становить 60% ринку, решту 40% ділять між собою сегменти ділового туризму та відвідування друзів та родичів (VFR-tourism – visiting friends and relatives). Характерною є також відсутність фактору сезонності в туризмі Північної Америки. Міжнародні поїздки ділять навпіл між зимовим та літнім сезонами (48/52 відповідно) [2].

Половину туристичного ринку Південної Америки становлять Бразилія та Аргентина, які за останні вісім років забезпечили зростання міжнародного туризму в регіоні на 70%. Це пов'язано зі зростанням тривалості подорожі (10 ночей) та туристичних витрат до 1 500 євро/подорож. Для регіону на 2016 р. є досить оптимістичний прогноз зростання кількості туристів на півмільйона, що пов'язано з проведенням літніх Олімпійських ігор у Ріо-де-Жанейро (Бразилія).

Основними тенденціями розвитку Американського регіонального турринку є:

- скорочення тривалості міжнародної подорожі;
- зростання атрактивності «автентичного» екстремально-пригодницького туризму;
- збільшення гастрономічного туризму, готелів класу «люкс» та спрямування на лікувально-оздоровчих туристичних продуктах [2].

Близькосхідний та Африканський туристичні регіони збільшили в середньому обсяги міжнародних туристичних відвідувань починаючи з 1990 р. з 9,6 млн осіб та 14,7 млн осіб порівняно з 53 млн осіб у 2015 р. Близькосхідний туррегіон, з огляду на релігію, традиції, консервативність життєвого устрою та багатство корисних копалин (сприяє швидкому нагромадженню золотовалютних резервів окремих країн), є досить специфічним. Відповідно до тенденції розвитку цього ринку інколи є протилежними світовим. У результаті аналізу можна виділити кілька з них:

- високі витрати туристів (200 євро за день);
- тривалість подорожі (в умовах світової тенденції до скорочення регіон характерний мінімальною тривалістю подорожі в 14 ночей), частота подорожей (3–4 рази на рік, оскільки тривалість відпустки та вихідних днів становить 30–40 днів на рік), вік туристів (50% – до 34 років), 1/3 подорожей здійснюється з дітьми, 30% міжнародного виїзного туризму – подорожі іммігрантів (працюють на Близькому Сході) у рідну країну, 2/3 подорожей – з метою відпочинку, «туризму міст», весільного туризму, лікувального туризму (статистику порахувати важко, оскільки такого туриста з лікувальною метою супроводжує члени родини; в основному подорожують до Індонезії та Малайзії, які пропонують «ісламську» модель гостинності) [2]. З іншого боку, економічне процвітання окремих країн, визначення туризму пріоритетним у розвитку національних економік зумовило інвестування у розвиток туристичної інфраструктури і відповідно збільшило привабливість міжнародного в'їзного туризму (ОАЕ, Єгипет, м. Дубаї).

Аналізуючи обсяги міжнародного туризму в регіонах за останні вісім років, можна відзначити позитивну динаміку, незважаючи на об'єктивні коливання в деяких періодах (див. табл. 2, рис. 1).

Таким чином, як видно з табл. 2, за останні вісім років середні темпи зростання обсягів міжнародних туристичних відвідувань були на рівні 2,5–5% в кожному із регіонів. Але в

Таблиця 2
Темпи зростання обсягів міжнародного туризму в туристичних регіонах, %

Роки	Світовий туристичний ринок у цілому	Туристичні регіони світу				
		Європейський	Африканський	Близькосхідний	Азіатсько-Тихоокеанський	Американський
2008	1,9	0,3	4	18	1	3
2009	-3,9	-6	3	-5	-2	-5
2010	6,5	3	7	14	13	6
2011	4,6	6	1	-8	6	4
2012	4,7	2	6	-2	6	6
2013	4,6	5	5	0	6	3
2014	4,2	3	2	5	5	8
2015	4,4	5	3	3	5	5
У середньому	3,8	2,92	3,87	3,12	5	3,75

Джерело: побудовано авторами на основі [7–13]

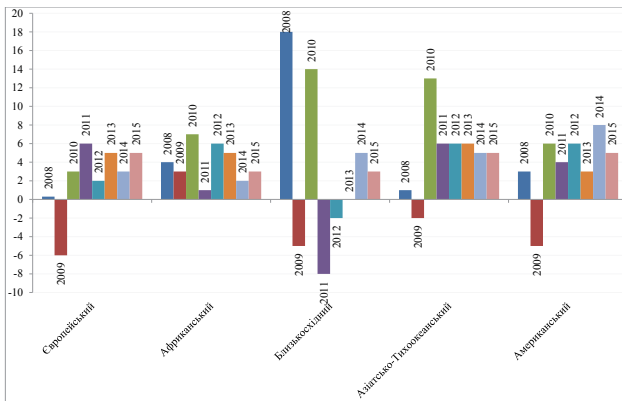

Рис. 1. Динаміка обсягів міжнародного туризму в туристичних регіонах, %

цілому спостерігається стійка тенденція зростання туристичних ринків, за винятком кризового для світової економіки 2009 р., коли в усіх туристичних регіонах, крім Африканського (зростання туристичних відвідувань відбулося в основному за допомогою підготовки до FIFA 2010) спостерігалася зменшення обсягів туризму.

Динамічний характер розвитку туризму в Близькосхідному регіоні пов'язаний, в першу чергу, з впливом соціальних та політичних факторів.

Так, якщо урядова політика окремих країн, спрямована на підвищення конкурентоспро-

можності туристичного ринку, привела до приросту туризму (Саудівська Аравія – +60%, ОАЕ – +9% та м. Дубаї – 9%), то політичні конфлікти та суспільні кризи в інших країнах (наприклад, у Єгипті цей показник становив –32%, у Сирії він дорівнював –41%) негативно вплинули на міжнародний туризм у 2011 р. Така сама ситуація спостерігалася і в 2012 р.: ОАЕ і Дубаї (+11%), Палестина (+11%), Єгипет (–18%), Йорданія (–5%) тощо, що, у свою чергу, знову підтверджує тезу про вразливість міжнародного туристичного ринку до так званих неекономічних криз.

Іншим важливим чинником впливу є світові ціни на нафту, зростання яких, зокрема, в 2010 р., не тільки збільшило ВВП цих країн, а й зумовило стимулювання туристичних потоків як на рівні регіону, так і на міжнародні туристичні відвідування.

Необхідно зазначити, що на сьогодні стабільну тенденцію розвитку міжнародного туризму демонструє Азіатсько-Тихоокеанський туристичний регіон. Після кризового для всіх 2009 р. ринок стрімко зріс у 2010 р. та зберігає тенденцію зростання. Це зумовлено насамперед успішним економічним розвитком Японії та Китаю, а також Сінгапуру, В'єтнаму, Філіппін, Таїланду та Індонезії. Так, за підсумками 2015 р. Китай посідає 2-ге місце після США за обсягами туристичних витрат у міжнародному виїзному туризмі (зросли вдвічі з 2004 р.).

Таблиця 3

Топ 10 країн-лідерів за обсягами генерованих міжнародним туризмом доходів

Місце в рейтингу	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (країна/ млрд дол. США)	2015*
1	США 110,1	США 93,9	США 103,5	США 116,3	США 126,2	США 139,6	США 177,2	США 178,0
2	Іспанія 61,6	Іспанія 53,2	Іспанія 52,5	Іспанія 59,9	Іспанія 55,9	Іспанія 60,4	Іспанія 65,2	Китай 114
3	Франція 55,6	Франція 49,4	Франція 46,3	Франція 53,8	Франція 53,7	Франція 56,1	Китай 56,9	Іспанія 57,0
4	Італія 45,7	Італія 40,2	Китай 45,8	Китай 48,5	Китай 50,0	Китай 51,7	Франція 55,4	Франція 46,0
5	Китай 40,8	Китай 39,7	Італія 38,8	Італія 43,0	Макао (Китай) 43,7	Макао (Китай) 51,6	Макао (Китай) 50,8	–
6	Німеччина 40,0	Німеччина 34,7	Німеччина 34,7	Німеччина 38,8	Італія 41,2	Італія 43,9	Італія 45,5	–
7	Великобританія 36,0	Великобританія 30,0	Великобританія 30,4	Великобританія 35,9	Німеччина 38,1	Таїланд 42,1	Великобританія 45,3	–
8	Австралія 24,7	Австралія 25,6	Австралія 30,1	Австралія 31,4	Великобританія 36,4	Німеччина 41,2	Німеччина 43,3	–
9	Туреччина 22,0	Туреччина 21,3	Гонконг (Китай) 23,0	Макао (Китай) 30,4	Гонконг (Китай) 32,1	Великобританія 40,6	Таїланд 38,4	–
10	Австрія 21,8	Австрія 19,4	Туреччина 20,8	Гонконг (Китай) 27,7	Австралія 31,5	Гонконг (Китай) 38,9	Гонконг (Китай) 38,4	–

* офіційна статистика відсутня, тому дані не остаточні.

Джерело: побудовано авторами на основі [6–12]

Безперечно, зростання обсягів міжнародного туризму веде до зростання туристичних витрат та доходів від міжнародного туризму. Темпи зростання цього показника в 2011 р. становили 11%, у 2012 р. – 5%, у 2013 р. – 7,5%, у 2014 р. – 10%, а у 2015 р. – 3,6%, що свідчить про тенденцію збільшення витрат кожного туриста на подорожі (див. рис. 2).

Рис. 2. Дохід країн від міжнародного туризму 2000–2015 рр., млрд. дол. США

Примітка: враховуючи млрд. дол. США надходжень від генерованого туризмом доходу від міжнародних пасажирських перевезень, обсяги доходу від міжнародного туризму в 2015 р. становили 1,4 трлн дол. США.

Джерело: побудовано авторами на основі [4; 7–13]

Отже, доходи від міжнародного туризму (прямі туристичні витрати на харчування, напої, розваги та інші послуги й товари) в 2015 р. становили 1,232 млрд дол. США (1,1 млрд евро), що на 3,6% більше, ніж у 2014 р. у реальному вираженні (враховуючи коливання обмінних курсів та інфляцію). Крім прямих надходжень від міжнародного туризму (стаття «подорожі» в платіжному балансі), туризм зумовив приріст експортних надходжень від міжнародних пасажирських перевезень (надаються нерезидентам).

Так, дохід від таких послуг у 2015 р. становив 210 млрд дол. США, унаслідок чого загальна сума надходжень від міжнародного туризму досягла 1,44 трлн дол. США, або в середньому 4 млрд дол. США на день.

У цілому доходи від міжнародного туризму зросли в усіх регіонах. Перелік топ 10 країн-лідерів за обсягами генерованих міжнародним туризмом доходів за останні вісім років практично незмінний (див. табл. 3).

Як видно з табл. 3, впевнене лідерство за останні вісім років займають США та Іспанія. До 2013–2014 рр. у трійку лідерів входила також Франція, до 2011 р. у п'ятірку лідерів – Італія, яку з 2012 р. замінила провінція Макао (Китай). Незмінним учасником топ 5 був також Китай, який за останні вісім років значно піднявся у рейтингу за допомогою найвищих щорічних темпів зростання міжнародних туристичних витрат і сьогодні займає 2-ге друге місце в рейтингу.

Так, за попередніми результатами найвищого темпу зростання за доходами від міжнародного туризму були: Китай (+25%), США (+9%) та

Великобританія (+8%). Експерти пояснюють такі тенденції насамперед сталим розвитком економіки та зміцненням національної валюти.

Висновки. Таким чином, досліджуючи тенденції розвитку міжнародного туризму, виділимо такі основні групи чинників, які стримують і/або стимулюють розвиток світового туристичного ринку:

1. Наявність значних туристичних формальностей (зокрема, необхідність візи та проходження прикордонного контролю) негативно впливають на темпи зростання міжнародних туристичних потоків. Незважаючи на те, що вигодами від глобалізації та розширення меж вільної торгівлі уже давно «користуються» основні галузі світового господарства, міжнародному туризму як одній із найперспективніших експортних галузей у зв'язку з наявним візовим режимом такі можливості недоступні. Щоправда, експерти UNWTO зазначають, що незначні зрушення все ж таки відбуваються: відсоток міжнародних туристів, які змушені отримувати візу знизився з 77% у 2008 р. до 62% у 2015 р. [14]. Саме тому на сьогодні пріоритетним напрямом роботи в галузі міжнародної туристичної співпраці є усунення візових бар'єрів для міжнародного туризму, що сприятиме не тільки зростанню обсягів туристичних потоків, а й розвитку інших суміжних галузей.

2. Актуалізація питання безпеки туристичних подорожей пов'язана з фізичним руйнуванням інфраструктури територій туристичних дестинацій унаслідок природних катастроф, терористичних актів, військових дій тощо; зниженням туристичної привабливості територій унаслідок забруднення повітря води, спалахів різноманітних інфекцій, загостренням питання фізичної безпеки туристів тощо. Непередбачуваний та молопрогнозований вплив таких чинників знижує туристичний імідж не тільки країни – джерела виникнення «катастроф», а й усього туристичного регіону. Тому в межах розробленої концепції «безпечного туризму» (The concept of safe-tourism – для всіх учасників туристичного процесу: туристів, працівників у сфері туризму, жителів туристичної дестинації) важливою є спільна робота у сфері антикризового менеджменту в туризмі на рівні міжнародних, регіональних та національних туристичних організацій, а також розробки власної антикризової стратегії кожним учасником туристичного ринку.

3. Тенденція до зростання дефіциту кваліфікованого персоналу (технічного та управлінського) у сфері Т&Т. Щорічне зростання обсягів міжнародного туризму супроводжується збільшенням кількості зайнятих у цій сфері (кожні нові 30 туристів «створюють» одне нове робоче місце). Оскільки сектор авіаперевезень та міжнародного туризму є другим у світі роботодавцем, прогнозується, що кількість зайнятих у ньому зросте до 338 млн осіб до 2023 р. (з них 58 млн осіб – зайнятих у сфері авіапе-

ревежень) [14]. При цьому, як зазначають експерти WTTC, туристична галузь у світовому масштабі зіштовхнеться з дефіцитом персоналу, який буде відповідати вимогам туристичного ринку (така невідповідність, урахувавши умови сучасного ринку праці, може коштувати глобальній економіці 14 млн робочих місць та 630 млрд дол. США втрати світового ВВП) [14]. Тому сьогодні пріоритетним завданням є співпраця приватного та суспільного секторів економіки в напрямі забезпечення відповідності між освітніми кваліфікаціями та потребами ринку.

4. Адаптація бізнес-стратегій до змін у структурі туристичного попиту: зростання «середнього класу» країн з розвинутою економікою, туристів зрілого віку (як правило, пенсійного) та молоді у віці до 35 років (як правило, з успішних країн Близького Сходу) тощо.

5. Активізація співпраці у напрямі сталого розвитку туризму. Зростання міжнародного туристичного руху, що супроводжуватиметься збільшенням авіаперевезень, актуалізує питання зниження негативного впливу туризму на навколишнє середовище шляхом:

– стимулювання використання альтернативних (нешкідливих для повітря та води) джерел енергії;

– популяризації екологічного способу використання природних ресурсів туристичної дестинації (від охорони природного середовища до екологічності в будівництві туристичної інфраструктури та технологіях туристичного обслуговування);

– розробки та впровадження програм захисту та відновлення пам'яток історико-культурної спадщини;

– співпраці щодо створення компромісної моделі узгодження інтересів туриста та місцевих жителів туристичної дестинації тощо.

6. Інвестиції у розвиток туристичної інфраструктури, зокрема, транспортного складника (скорочення часу на трансфер шляхом оптимізації логістики подорожі всіма видами транспорту).

7. Розвиток інноваційних технологій, підвищення рівня «контактності» з цільовою аудиторією. З огляду на зростання довіри до Інтернет-бронювання та відповідно частки онлайн транзакцій на туристичному ринку, суб'єкти

туристичної пропозиції повинні вдосконалювати механізм співпраці з цільовим споживачем.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Europeans switch destinations but keep travelling // Press Release 23-rd. World Travel Monitor (12 November 2015, Pisa) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://itb-berlin.de/en/Press/PressReleases/News_18305.html.
2. ITB WORLD TRAVEL: TRENDSREPORT2015/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://itb-berlin.de/media/itbk/itbk_dl_all/itbk_dl_all_itbkongress/itbk_dl_all_itbkongress_itbkongress365/itbk_dl_all_itbkongress_itbkongress365_itblibrary/itbk_dl_all_itbkongress_itbkongress365_itblibrary_studien/ITB_World_Travel_Trends_Report_2015_2016.pdf.
3. World Economic Outlook (WEO) // IMF. – 2016. – April. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://knoema.ru/tbocwag/gdp-by-country-1980-2015?country=World>.
4. World Tourism Barometer // UNWTO. – 2016. – Vol. 14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom16_03_may_excerpt_0.pdf.
5. World Tourism Barometer // UNWTO. – 2016. – Vol. 14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom16_01_january_excerpt.pdf.
6. The Travel & Tourism Competitiveness // Report. – 2015 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf.
7. Tourism Highlights. – 2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284413591>.
8. Tourism Highlights. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284413720>.
9. Tourism Highlights. – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights11enhr.pdf>.
10. Tourism Highlights. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights12enhr.pdf>.
11. Tourism Highlights. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284415427>.
12. Tourism Highlights. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416226>.
13. Tourism Highlights. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>.
14. Benchmarking Travel and Tourism. How does Travel & Tourism compare to other sectors? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wttc.org/-/media/files/reports/benchmark%20reports/regional%20results%202015/global%20benchmarking%20report%202015.pdf>.